

प्रकृत न० प्र+ऊ-भावे क्त । भूतयज्ञे जटा० । “अकृतञ्च
कृतञ्चैव तथा प्रकृतमेव च । त्रायान् कृतं प्राशितञ्च
पञ्च यज्ञान् प्रचक्षते” इत्युपक्रम्य “प्रकृतो भौतिको
वचिः” मनुनाऽस्य पारिभाषिकत्वमुक्तम् आर्षे प्रत्ययम्
“देवानभाजयत् कृतञ्च प्रकृतञ्च यद्देवेभ्यो जुहुति प्रजु-
हुति” इ०७०

“ये हे अक्षे सृष्टा देवानभाजयत् के ते हे इत्युच्यते
कृतञ्च प्रकृतञ्च । कृतमित्यग्नौ हवनम् । प्रकृतं कृत्वा
वचिहरणम् । यथादृष्टे एते अक्षे कृतप्रकृते देवानभा-
जयत् । तस्मादेतद्वर्षि ऋषिषः आक्षे देवेभ्यो जुहुति
देवेभ्य ईदमन्नमन्नाभिर्दीर्घमन्नमिति मन्त्रानां एव जुहुति
प्रजुहुति च कृत्वा वचिहरणञ्च कर्तव्यं इत्यर्थः” भा० ।

प्रकृत न० प्र+ऊ-भावे क्त । प्रहारे रक्षाघाते । कर्मणि
क्त । अन्तप्रहारे लि० ४७७भिभेदे ५० । तस्यापत्यम्
कक्षा० कञ् । प्राकृतावन तद्वच्ये उ०की० ।

प्रहेण(ल)क न० पितृभेदे वारा० ।

प्रहेलिका स्त्री प्र+हेच-इन् वंचादां वन् । दुर्विचरनाचंमन्त्रे
(हेयावि)अमरः । तन्मन्त्रद्वयकादि विदग्धमुच्यते यथा
“व्यक्तीकृत्य कर्मण्यं लक्ष्मणाक्ष्य गोपनात् । यत्न बाह्या-
माराधनं कथ्यते वा प्रहेलिका । सा द्विधाधी च शा-
ब्दो च विख्याता मन्त्रावचने । आधी आदर्शविज्ञानात्
शाब्दो यद्व्यस्य भङ्गतः” आधी यथा “तद्व्यस्यविज्ञितः
कथ्ये नित्यमन्त्रमनामृतः । सुदृष्टी सन्निधानेऽपि चः
जुहति सुहृत्कृतः (ईदमन्नमन्त्रपूर्णकृत्तः उत्तरम्) शाब्दो
यथा “वदारिक्क्यापि न वैरिदुक्ता नितान्तरक्ताप्यवितैव
नित्यम् । यणोक्तवादिन्यपि नैव दुती वा नाम जानोति
निवेदयन्ती” (वारिका उत्तरम्) आख्यादर्थे तु “प्रहेलिका
प्रचाराणां सुदृष्टिप्राप्ते मतिः । क्रोहामोघीविबोदेषु
भक्तप्रेराकोर्यमन्त्रये । वरव्यापारेणैव चापि गोपयोगाः
प्रहेलिकाः । आहः समानयतां नाम गूढार्थां पदेषु
मिमा । वक्षिताऽन्यत्र कृतेन यत्न शब्देन वचना ।
अनुक्तान्ताऽतिव्यवहितप्रयोगान्कोट्यकारिणी । वा स्यात्
प्रकृतिताऽ यस्यां दुर्बोधार्थां पदान्वयी । समानरूपा
गोचार्थारोपितैर्पविता ग्रहेः । पदवाङ्मयव्याख्यातवना-
मप्युत्पादितवृत्तिः । संख्याताऽ नाम संख्यां यत्न
ख्यानोत्कारणम् । अन्वया भावते यत्न वाक्यार्थः वा
प्रकृतिताद । वा नाजान्तरिताऽ नाम यस्यां नामार्थ-
कक्षणा । निष्ठाऽऽ निष्ठाताव्यापारं तद्व्यवर्तनं वा

निरा । समानयन्तोऽप्यस्यमन्त्रव्यापिता । सं-
ख्याऽ नाम वा आख्यानिर्दिष्टार्थापि सूत्रे । योग्यावा-
मिका नाम वा स्यात् वा परिहारिकाऽ । एक-
कक्षाऽऽनितं व्यक्तं यस्यामात्रवगोपनम् । वा भवे-
दुभयकक्षाऽऽयस्यास्यमन्त्रोपनम् । वक्ष्योक्तोऽ नाम
वा यस्यां नानावचनचक्रः । एताः मोक्षय नि-
र्दिष्टाः पूर्वाचार्यैः प्रहेलिकाः । इदमहेलिकाकान्ता-
ख्येरीधीताचतुर्दश । एताः समानताप्रकृतयः मोक्षय
प्रहेलिकाः पूर्वाचार्यैः निर्दिष्टाः अदृष्टत्वेन कथिताः
इत्यर्थः, तैः पूर्वाचार्यैरेव कान्ताः चतुर्दश इताः प्रहे-
लिकाः अमुताधरादिनाः अधीता पठिताः सदोषत्वेन
कीर्तिता इत्यर्थः । एतावाहदाहरणानि तत्र दृष्टानि ।
ताचतुर्दश वरसतीकृष्टाऽ उच्यताः । “आख्यान्तर्दु-
भूतत्वात् नाचकारः प्रहेलिका” वा०६० ।

प्रहोमिन् लि० प्र+ऊ-वा० रणि समानयत् । प्रवर्णे च
हवनकर्त्तरि क० ८८२।३

प्रह्ला(ह्ला)द उ० इतिरूपमिषोः पुलभेदे भा०वा० ६१७० ।
तत्परितं भाग० ७५ अज्वावाहो उच्यते । तस्य पूर्व-
आकषा पादो भूमि०५५०० समानभेदे भा०५०८५०० । प्रह-
भावे वञ् । समानभेदे विभः सुद-भावे वञ् । ४५००
वरणिः । [उच्यते] । रक्षाघाते हेमच० ।

प्रह लि० प्र+हा लामे वन् नि० आकोषः । १५०० उच्य-
प्रहलीका स्त्री प्रहलीका+उपो० । प्रहेलिकायां वृत्ता० ।
प्रा प्रचो० अदा० प०५५० अमिड् । प्राति अम्राकोट् इमो
कविचक्षुसे प्रह्ना इति पाठः तत्पार्थे ।

प्राशु लि० प्रजटा अंशवोऽस्य । १५०० उच्यते अमरः ।
वैवस्वतमनोः २पुलभेदे ५० हरिप०१०५० । वद्वमोक्षपक्ष-
सुदक्षिणायां जाते २पुलभेदे ५० नार्क०५० । १५०० ।

प्राकर उ० व्युत्पन्नमृषस्य पुलभेदे नार्क०५० ५१२० ।
प्राकरणिक लि० प्रकरेण प्राप्त उक्त् । प्रकरप्राम्ने ।
प्राकर्षिक लि० प्रकर्षं नित्यमर्हति जेदा०उक्त् । नित्यमर्कर्षि
प्राकर्मिक उ० प्र+का+कर्म-किकन् । १५०० नर्क० २५०-
दारोपजीविन च उच्यते वद० ।

प्राकास्य न० प्रकास्य भावः कञ् । १५०० विवेकन्ये
इत्यानभिधातकमे १५०० रक्षाप्रवृत्ताडनती च हेमच०
“प्राकास्यं ते विमृतिम्” कुमारः । अविमृत्तवद्वे ८६
उ० ऐश्वर्यवद्वे १५०० उ० उच्यते ।

प्राकार उ० प्रवीर्यते प्र+कृ-आधारे वञ् दीर्घः । प्रकृतदि-